

مذاکرات مجلس

صورت مشروح مجلس روز پنجشنبه شانزدهم بهمن ماه ۱۳۲۰

فهرست مطالب :

- ۱ - تصویب صورت مجلس
- ۲ - معرفی آقای دکتر امینی بسمت معاونت اقتصادی وزارت دارائی .
- ۳ - بقیه شوراول لایحه املاک و اگذاری تا ماده ۵ .
- ۴ - موقع دستور جلسه بعد - ختم جلسه

مجلس يك ساعت و سه ربع پيش از ظهر بر باست آقای اسفندیاری تشکیل گردید

صورت مجلس روز سه شنبه ۱۶ بهمن ماه را آقای طوسی (منشی) خواندند

۱ - تصویب صورت مجلس |

رئیس - در صورت مجلس نظری نیست (خیر) صورت مجلس تصویب شد . آقای یمن اسفندیاری یمن اسفندیاری - بنده قبل از دستور عرض داشتم
 جمعی از نمایندگان - دستور دستور
 ۲ - معرفی آقای دکتر علی امینی بسمت معاونت اقتصادی وزارت دارائی |

معاون برای این کارها کافی نبود آقای عضدی سابقاً بسمت معاونت اول وزارت دارائی معرفی شده بودند و برای قسمت های اقتصادی هم آقای دکتر امینی را بسمت معاونت وزارت دارائی بمجلس شورای ملی معرفی می کنم که در قسمت کارهای اقتصادی با بنده تشریح مطعی خواهند کرد (صحیح است - مبارک است)

بعضی از نمایندگان - دستور

رئیس - آقای صفوی

صفوی - عرض می کنم که مطالبی است که البته باید

رئیس - آقای وزیر دارائی
 وزیر دارائی - آقایان نمایندگان استحضار دارند که کارهای وزارت دارائی بقدری زیاد است که وجود يك نفر

این مذاکرات مشروح بیست و یکمین جلسه از دوره سیزدهم قانون گذاری (مطابق قانون ۸ آذر ماه ۱۳۰۵)

اداره تند نویسی و تحریر صورت مجلس

اسامی غالبین جلسه گذشته که ضمن صورت مجلس خوانده شده :

- غالبین بی اجازه - آقایان رضوی - توابت - دکتر ضیاء - مهدوی - ملایری - موقر - صدر - محبط لاریجانی - خواجه نوری - مهذب - ملانی - مؤیدخواهی - اصفهانی - فاطمی - دکتر ادهم - جهانشاهی - آصف - صادق وزیری - پشتی - معدل .
- دیر آمدگان بی اجازه - آقایان مسعودی خراسانی - بیات - سزاراز - ابقوانی - اکبر - نیکپور - خسروشاهی - منشار - اردبیلی - نصرآبادی - بوداغبان .

قبل از دستور بعرض مجلس و دولت برسد و بنده تصور می کنم که در درج اول اهمیت قرار گرفته است بنده در جلسه گذشته اجازه خواسته بودم نوبت به بنده نرسید حالا از مقام ریاست اجازه میخواهم که چند کلمه مطالبی که خیلی مهم و مورد ابتلاء تمام کشور است بعرض دولت و مجلس شورای ملی برسانم و بعد وارد دستور شویم

رئیس - اینجا يك عده زیادی از آقایان برای قبل از دستور اجازه خواسته اند و همه هم متأسفانه کلمه می کنند و تصور می کنم که چون در دستور کار فوق العاده هست مقدم بر نطق های قبل از دستور است و اجازه آقایان محفوظ باشد اگر آقایان اجازه بفرمایند وارد در دستور شویم (صحیح است)

مؤید احمدی - بنده سؤالی داشتم سؤال که مربوط

به قبل از دستور نیست

[۳ - بقیه شور اول لایحه املاک و اسناداری نامه ۵]
 رئیس - بعداً هم می توانید سؤال خودتان را بکنید. در ماده اول بقیه مذاکرات سابق را ادامه میدهم (آقای دشتی (تخاضر نبودند) آقای نقابت

نقابت - بنده فقط میخواهم از آقای وزیر دادگستری سؤال کنم در ماده يك که قید شده است که شکایات و دعوی اشخاص نسبت به اموال و املاک غیر منقولی که بموجب فرمان ۳۰ شهریور ۱۳۲۰ بدولت منتقل شده است کدام املاک است بنده خاطر ام است که در مجلس يك وقتی قرائت شدولی برای اینکه بیشتر توضیح داده شده باشد که در فرمان سی ام شهریور چه چیزهایی انتقال پیدا کرده است و این فرمان بچه چیزهایی شامل می شود تقاضا داشتم که این فرمان قرائت بشود و در ضمن اراضی شهری واقع در طهران و سایر نقاط که خریداری شده است از ناحیه اعلیحضرت پادشاه سابق و از ناحیه خاندان سلطنتی و اکثراً همان عمال سابق خریداری کرده اند با همان کیفیات فقط در محضر نام خریدار تغییر کرده است بنده میخواستم معلوم شود که آیا این املاک و اراضی راجع بکدام قسمت از اموال

و اراضی است و شامل کدام قسمت خواهد بود .
 وزیر دادگستری - موضوع این لایحه که پیشنهاد شده است چند بار هم بنده توضیح عرض کردم املاکی است که متعلق به اعلیحضرت شاه سابق بوده و بموجب صلحنامه منتقل شده است به اعلیحضرت همایون شاهنشاهی و بموجب فرمان مزبور بدولت واگذار شده است فقط اموالی است که متعلق به اعلیحضرت پادشاه سابق بوده و بموجب آن فرمان بدولت واگذار شده است ولی اگر افراد دیگری از خاندان سلطنتی املاکی دارند یا خریدارند موضوع بحث این لایحه نیست و معقول هم نیست که جزء این لایحه باشد

رئیس - آقای مخبر فرهمند

مخبر فرهمند - چیزی که بنده را وادار کرده است چند دقیقه مصدع خاطر آقایان بشوم گرفتاری و ابتلا و ناله ها و کاغذها و درخواست ها و بالاخر بطوری که آقایان هم مستحضر میباشند و در چند روز قبل در موقع عبور ملاحظه فرمودند آقایان مازندرانها بقدری مأیوس بودند که بهر يك از آقایان نمایندگان علاوه بر اوراق شکایت يك جلد هم کلام الله مجید دادند که در این قسمت بیشتر سعی و کوشش نموده و وسائل آسایش آنها را فراهم نمایند بنده چون خود را موظف میدانم که اگر استنباط کنم حقی از کسی پایمال شده متذکر شده و در سهم خود برای احقاق حق او اقدام و اظهارات لازم را بعرض رسانم از این جهت عرض میکنم موضوع مازندران موضوع خیلی مهمی است بطوری که هیچ سابقه نداشته است و میتوان گفت يك دهم املاک آباد مملکت مازندران و جاهای دیگر (یک نفر از نمایندگان - و کیلان) بلی و کیلان و کرمانشاهان و خراسان و سایر جاها (سزوار - و تهران) بلی و تهران و سایر جاها بنده میخواهم زیاد وقت آقایان را بگیرم و از این جهت مطالب را هم تکرار میکنم زیرا مطالب گفتنی گفته شده و آنچه را باید بگویم آقایان نمایندگان فرموده اند فقط چیزی که لازم است توجه بشود و بنده بعرض برسانم يك موضوع است بنده اولاً به آقایان مازندرانها و سایر آقایانیکه در این موضوع ذی نظر هستند

امامینان میدهم که بحق خودشان خواهند رسید (صحیح است) یعنی دولت تصمیم گرفتند است احقاق حق این افراد را بکنند و اگر هم این نظر نبوده است آه و ناله های آقایان مازندرانها و بیانات آقایان نمایندگان سبب شده است که دولت الزام پیدا کند به اصلاح این موضوع البته دولت يك گرفتاریهایی دارد و ناچار است با آن گرفتاریها احقاق حق هم بکنند ولی بالاخره آقایان باید بدانند که بحق خودشان خواهند رسید (صحیح است) اینجا باید مطلب تفکیک شود این املاک دو دسته است یکدسته املاکی است که مالکین عمده دارد که صاحبان آنها در اثر معامله با این املاک بقدری با ادارات فنانی سرو کار داشته اند که بخوبی بجزریان آشنا شده و میتوانند مطابق قانون حق خودشان را بگیرند و بنا اینکه استطاعت دارند و میتوانند کیل بگیرند و بهر طریق که باشد حق خودشان را وصول نمایند يك قسمت هم املاکی است که متعلق به اشخاصی است که ابدار بکنت تهران رانده اند بهیچوجه بشو این آشنا نیستند و استطاعت هم ندارند که کیل بگیرند و اگر هم داشته اند بکلی از بین رفته و دیگر قدرت گرفتن و کیل و احقاق حق از این طریق ندارند موضوع در روشن تر عرض کنم لقمه هم لقمه چربی است خدا رحمت کند مرحوم مستوفی الممالک را فرمودند که من اهل اجیل بیستم حالا يك موقعی پیش آمده است که این لقمه چرب ممکن است خیای ها را سیر کند و زیاد هم بیاید و این لقمه چرب هم بیشتر متعلق باشخصی است که نمیتوانند احقاق حق خودشان را بکنند یعنی از حق خود دفاع کنند این است که باید راهی باشد که اشخاص خرده مالک مستقیماً با ادارات سرو کار داشته باشند و شخصاً بتوانند با آنها مراجعه نموده و حق خود را دریافت نمایند و اگر بنا شد واسطه در بین باشد علاوه بر اینکه نتیجه حاصل نمیشود خود آقایان مازندرانها و سایرین راضی هستند که این املاک بهمین صورت فعلی باقی باشد تا اینکه یکعده اشخاص دیگر بنحو های مختلف از آن استفاده نمایند. گرچه شاید مقتضی نباشد این مطلب را اینجا در مجلس عرض کنم ولی بطوری که شنیده ام بعضی ها هستند که با چند دسته بازی میکنند که به آنها میگویند آشوال و حالا اگر آن دسته را که میشود گفت آشوالیست

که با همه طرف بازی میکنند و تاوان هم پس نمیدهند باید این مردم را از دست اینها رها کرد و باید ترتیبی فراهم شود که املاک بدست صاحبان حقیقی آنها برسد و الا هیچ فایده ندارد حالا راهی که آقای وزیر دادگستری صلاح میدانند پیش بینی نمایند و یا ممکن است در پیچیده ماده را علاوه نمایند که این منظور عملی گردد و الا اگر بنا باشد بدست عمر و وزیر بدقیقت تقض عرض است ضمناً بشرحی بطور متعادل مال بهمند آقایان داده شده بامضاء مستأجرین املاک که یکدسته بودند که يك قسمت از این املاک قبل از انتقال در اجاره آنها بوده بعداً علاوه بر اینکه اجاره آنها از بین رفته است اسباب و اضرار کار آنها را هم از آنها گرفتند که اینها هم شکایت و آه و ناله دارند و لازم است تکلیف آنها هم معین شود مراسله آنها را هم تقدیم آقای وزیر دادگستری مینمایم که توجه بفرمایند.

وزیر دادگستری - بنده تشکر میکنم از آقای مخبر فرهمند نماینده محترم که این مطلب را هر چند سابقاً هم تذکر داده شده بود تذکر دادند و برای خاطر ایشان و آقایان نمایندگان محترم و کلیه اشخاص ذینفع از مالکین و خورده مالک دوباره مخصوصاً تأکیداً عرض میکنم که این موضوعها را دولت کاملاً متوجه بوده است و بنده با يك دقت خاصی نسبت به این موضوع رسیدگی کردم و مراقبت دارم و بهمین جهت هم نکات لازم و مطالبی که میبایستی برای حفظ حقوق این مردم رعایت شود در این لایحه گنجانده شده است راهی هم که باید باز شود باز شده است و آن عبارتست از اعزام هیئت هایی برای رسیدگی که بریروز هم بنده تذکر دادم و در تبصره ماده دوم هم ذکر شده است و مقصود از اعزام این هیئت ها برای همین است که مستقیماً و بلا واسطه با اشخاصی که واقعاً از باب ملک هستند و ذبحق هستند با آنها تماس پیدا کنند و حتی المقدور وساطت از بین برداشته شود که بتوانند آنها هم مستقیماً مراجعه کنند باین هیئت و احقاق حق خودشان را بخواهند و اینها هم مکلف خواهند بود که همانجا رسیدگی بکنند و احقاق حق مردم را بکنند. عرض

کنم یکی از مسائلی که تأمین میکند این موضوع را زنجیر است و حدود رسیدگی است و ما حدود رسیدگی را محدود کردیم بتصرف همین که معلوم شد که در فلان تاریخ متصرف بوده است ملک را باو میدهند این دیگر يك خصوصیات خاصی از نظر حقوقی ندارد که بگوئیم حتماً و کیل و نماینده و وسائلی لازم داشته باشد و با مراقبتی که در کار خواهیم داشت و اهتمامهایی که برای این کار خواهیم کرد و بنده اطمینان دارم و یقین دارم که این منظور بوجه احسن انجام خواهد شد و همانطور که تذکر دادند که این يك لقمه چربی است ما هم نهایت سعی و کوشش را داریم که حق بمستحق برسد و این مطلب تأمین میشود و ما هم اطلاع داریم و تلگرافهایی هم رسیده است از خرده مالکین که شکایت دارند از اینکه در بعضی آبادی ها که بعضی کارها میشود و کارشان را مشکل تر کرده اند بنده اینجا عرض میکنم که ما کمال مراقبت را خواهیم داشت و از هر اقدامی که برای رفاهیت خرده مالکین باشد فروگذار نخواهیم کرد.

رئیس - آقای دشتی

دشتی - بنده در جلسه اسبق اجازه خواسته بودم و يك مختصر عریض داشتم که در کلیات عرض کنم ولی در یکی در جلسه گذشته آنقدر در این موضوع صحبت شده است که گمان نمیکنم زمینه خالی برای عریض بنده باقی باشد و حالا بنده مختصری عرض کنم از مذاکراتی که در این دو سه جلسه پیش آمده است اینطور استنباط میشود (اولاً این را عرض کنم که بنده هم تصدیق میکنم که دولت منزل دارد و تصمیم دارد که این املاک را بصاحبش رد کند و مجلس هم کاملاً موافق است ولی چیزی که مورد اختلاف است و از این دو سه جلسه مجلس استنباط میشود کیفیت و اگتذاری است) روی هر فرقه اینطور استنباط میشود که نظر اکثریت مجلس را جمع به کیفیت و اگتذاری است و بنظر بنده نظر اکثریت مجلس يك نظر به صحیحی است و امیدام چرا دولت در این دو سه جلسه اینقدر مقاومت میکند با این نظریه

به عقیده بنده نپذیرد از پررروز تا بحال آنچه بنده دیده ام این است که مردم و مجلس انتظار دارند که وقتی که يك عملی برخلاف حق و عدالت انجام شده است باید از بین برود و میخواهند این را نقض کنند و بنظر بنده نظریه بسیار صحیحی هم هست و مجلس در حقیقت خودش را در اعمال این نظر نماینده افکار عامه معرفی میکند (صحیح است - صحیح است) حالا دولت چرا این کار را نمیکند و این نظر صحیح را اعمال نمیکند امیدام چرا نمیکند میگویند برخلاف تراکت است بنده عرض میکنم خودش این عمل که میکنید برخلاف تراکت و منات است حالا علت آنرا عرض میکنم قبل از اینکه وارد صحبت شوم باید عرض کنم که ملامت این اعمال با خود اکثریت مجلس است. اگر آقایان بخاطر داشته باشند بعد از قضایای شهر یور ماه یکدسته از آقایان خیال داشتند که مجلس علنی را تشکیل داده تصمیمهایی بگیرند و حتی بخاطر دارم طرجهائی نیز تهیه شده بود که در حقیقت مجلس شورای ملی همانطور که شان اوست و صلاح اوست و همانطور که در تمام ممالک دنیا معمول است يك تفطیش پارلمانتری در تمام این اعمالی که واقع شده است اعمال و بجریان اندازد و اگر این کار میشد يك عمل خوب و شریفی انجام شده بود امیدام چطور شد که عملی نشده و یکی از کارهایی که میخواهند انجام دهند همین کار همین مسئله لاینحل بود که مجلس میخواهد معامله این املاکی را که اعلیحضرت همایون رضا شاه پهلوی گرفته بود ابطال و بصاحبانش رد کند و کار صحیحی هم بود این کار را نکرد یعنی نگذاشتند که این کار صحیح انجام شود الا آن هم ما دچار شده ایم به این فرمالیته و بنده تعجب میکنم که يك دولتی که میخواهد با مجلس کار کند و میخواهد افکار عمومی را جلب کند چرا انقدر مقاومت میکند با این نظریه مجلس که عقیده دارند در ماده اول این قانون قید و تصریح شود که تمام معاملات اعلیحضرت رضا شاه پهلوی لغو و باطل است. املاکی که بضرر شکنجه و بضرر کتک و چوب و بقیه خون از مردم گرفته اند مردم را آزار کرده اند بدبخت کرده اند شلاق

زده اند توسری زده اند و حبس کرده اند و غالب اینها در تبعید و مهاجرت مرده اند در مقابل این عمل مجلس مرد مردانه نمیگویند این اوراق تمامیش باید لغو شود شاید از راه تراکت است اما بنده امیدام که این چه تراکت است که میکنید و صریحاً نمیگوئید که پادشاه سابق این املاک را به تعدی و غصب گرفته است. مشهور است که در قصر پوتسدام که فردريك کبير آنجا را خراب کرد که بسازد يك گوشه يك تکه پارکش باسیای پیرزنی میخورد که در قصر پدش آمده بود به پیره زن گفت بفروش گفت نمیفروشم و دو برابر و سه برابر و چهار برابر خواست بخرد نفروخت فردريك کبير از شما خواهم گرفت گفت بران عدلیه دارد فردريك کبير تصدیق کرد و نفسش در نیامد بزرگترین افتخار يك پادشاهی مثل فردريك کبير این بود که تمسکین کرد بحرف يك پیره زنی و دید بزرگترین افتخار يك پادشاه و يك ملتی اجرای عدالت است شما غیر از اینکه نفس ها را در سینه میپیرید و مردم را ناراضی میکنید و بمردم میفهماید که هنوز اساس سابق بهم نخورده است کاری نمیکنید تمام نمایندگان که در این دو سه جلسه صحبت کرده اند عقیده شان این است که اساس سابق باید بهم بخورد بنده با تمام ارادتی که به آقای فروغی دارم و ایشان را شخصاً دوست دارم با این عمل ایشان موافق نیستم که از اول تا حالا که آمده اند همایش خواسته اند با کلاه شرعی کارها را درست کنند آخر باید يك قدری هم بافکار عمومی توجه کرد به تمایلات عمومی و مصالح کشور توجه کنید امیدام این اصرار و لجاجت آقای وزیر داد گستری برای چیست که هزار صحبت میکنید ایشان میروند پشت تریبون و با لجاجت دفاع میکنند شما اگر سیاسی هستید باید فهمیده باشید که نظراً اکثریت پارلمان این است که این اوراق را لغو کنند (صحیح است) اول سانسسیون، اول مجازات اول کیفر، اینکار این است که ما بگوئیم این اعمالی که شده است خوب نبوده و باید لغو شود بنده تعجب میکنم از آقای آهی وزیر داد گستری که ایشان در جریان این کارها از سابق بوده اند و میدانند قسمتی از این املاک را بچه شکل از مردم

گرفته اند و نمیخواهم بنده الان وارد آن صحبت بشوم که بچه کیفیت و مظالمی و بچه فجایع و بدبختیهای این املاک تهیه شده است و اگر اعلیحضرت همایون رضا شاه پهلوی امیرفتند شاید تا چهار سال یا پنج سال دیگر در ایران ملکی برای کسی باقی نمی ماند و اینکار از ایشان تجاوز کرده بدخترانشان پسرانشان زنهاشان هم سرایت کرده که همبندطور املاک مردم را میگردانند بعهده بنده تمام اینها باید لغو شود اگر اعلیحضرت فعلی بخواهند سلطنتشان محکم باشد باید خط بطلان بکشند روی تمام اعمال شاه سابق و الا این پرده پوشی که چون اعلیحضرت همایونی پسر شاه سابق است و او هم این املاک را انتقال داده به پسرش و ایشان هم واگذار کرده اند بدولت و حالا باید دولت نگاهدارد این درست نیست شاه سابق کدام ملک را انتقال داده به پسرش ملک مردم را انتقال داده است به پسرش . یک امر واضحی را بنده تعجب میکنم چرا اینقدر در اطرافش صحبت میکنید . مردم چه بشما میگویند مگر یک نفر دولت است در این مملکت پانزده ملیون اهالی این مملکت میدانند که پادشاه سابق ملک مردم را بغصب و زور گرفته حالا شما که میدانید چرا ملک مردم را پس نمیدهد . شما خیال میکنید بفورمالیته و دروغی کار انجام میشود و ممکن است مردم را اغفال کرد مخصوصاً در این مملکت که هر پادشاهی یک خورده قدرت پیدا کرد بحقوق مردم تعدی کرده است و این سابقه در تمام پادشاهان این مملکت بوده است . تا امروز ، در قرن بیستم ، در موقعی که از یکطرف انقلاب سوسیالیستی دیوار گرفته و از طرف دیگر انقلاب دموکراسی دیوار گرفته میباشد تمام کارها را با فورمالیته بازی درست کنیم و با فورمالیته انجام بدهیم . با این وضعیت قتل این است که بگوئیم دیکتاتوری سابق بحال خودش باقی است عرض کنم بنده نمیخواهم پرده از روی کار بردارم و راجع بکابینه آقای فروغی که خیلی از این کارها در زیر سردارد صحبتی کنم و از آقای آهی خواهش میکنم که بنام حمایت از کابینه خودشان رعایت حال مردم را بکنند و در ماده اول بنویسند که این اعمال بکلی غلط بوده است یکی از کارکنان

بنده میخواهم عرض کنم اینکه فرمودند که چرا دولت اجابت نمیکند و مقاومت میکنند و نظراً اکثریت مجلس را انجام نمیدهد میخواهم بایشان عرض کنم که بنده نظر اکثریت مجلس را نمیدانم یک مطالبی را شما میگوئید یک مسائلی را هم دیگران نظر اکثریت وقتی معلوم میشود که رأی داده شود اگر چند نفر مطالبی بگویند نظراً اکثریت مجلس نیست اکثریت مجلس در آراء مجلس معین میشود بنده اطمینان میدهم چنانچه مکرر گفته ام دولت هم مقاومت ندارد و این مطالبی که اظهار شد یک قدری برخلاف واقع بود برای اینکه دولت هیچوقت خیال پرده پوشی ندارد که سهل است میل دارد در آنجاهائی که مقتضی مصالح عمومی است پرده هم برداشته شود و حقایق هم گفته شود و احقاق حق مردم بشود و دولت مقاومتی هم ندارد ما اگر پیشنهاد کرده ایم روی یک دلالی است و اینطور هم نیست که سر کار میفرمائید این املاک همه اش اینطور نیست وقتی که صورت این املاک را به بینید می بینید که خیلی املاک هست که این صورت را ندارد و دولت با کمال حسن نیت این مطالبی را که میفرمائید در نظر گرفته و در لایحه تأمین شده است مگر مقصود این نیست که این املاک بساحبانش مسترد شود این نظر تأمین شده و در این لایحه در نظر گرفته شده و فورمالیته و ظاهر سازی هم نشده و بنده یقین دارم که اغلب آقایان نمایندگان یعنی اشخاص زیادی در اینجا هستند که معتقدند که این مطلب آنطوری است که دولت در نظر گرفته و البته اگر نظردیگری هم اکثریت مجلس داشته باشند دولت توجه میکند و فعلاً باید وارد متن مطلب شد و پیشنهاد میدهند میرود به کمیسیون مورد توجه قرار میگیرد و دوباره میاید به مجلس و رأی گرفته میشود و پس از تصویب مجلس ما قانون را اجرا میکنیم با اینکه راه قانون باز است و آقایان میتوانند هر نظری دارند بگویند و پیشنهاد کنند باید مطابق آن عمل کنند چرا دیگر بیخود انذمان را مشوب کرده و چرا چیزهایی برخلاف حقیقت گفته میشود پیشنهاد بدهند میاید بکمیسیون و دولت هم مطالعه میکند و مطابق رأی اکثریت عمل میکند .

رئیس - در ماده اول مذاکره بود بعد آقایان منحرف شدند از ماده اول .

دکتر طاهری - در ماده اول میشود در کلیات هم مذاکره کرد .

رئیس - آقای دشتی .

دشتی - عرض کنم بنده گفتم که مراعات اکثریت و نظر اکثریت را بکنند البته خودشان باید در این دوسه جلسه که صحبت شده است نظر اکثریت را ملتفت شده باشند من عرض میکنم یک نفر وزیر باید فکر داشته باشد و استنباط کند که نظر اکثریت مجلس چیست چند جلسه است که آقایان دارند روی این زمینه که بنده عرض کردم صحبت میکنند و شما مقاومت میکنید و اصرار دارید که پیشنهاد بدهند . اکثریت مجلس میل دارد که اینطور باشد و این یک امر حقیقی است وقتی که بنده میگویم فورمالیته نباشد یعنی این عمل باید بطور سانکسیون انجام شود و آن معاملات را لغو کنند و دیگر باقیش فورمالیته است .

رئیس - آقای حمزه تاش .

حمزه تاش - بنده میخواهم عرض کنم که پیش از شش ماه است یک عده از متظلمین در ایالات و ولایات استدعای احقاق حق خودشان را کرده اند البته یک مدتی فاصله شده است الان سه ماه است این لایحه آمده به مجلس با اینکه مکرر آقایان نمایندگان ما بزرگواران و سایر آقایان نمایندگان تقاضا کرده اند که در اطراف قضیه که مبحث شود زیرا هر چه بیشتر بحث شود حقوق متظلمین بتعویق می افتد ما میرویم روی کلیات بحث میکنیم که شاید یک عده از متظلمین خوششان بیاید در روزنامه ها هم نوشته شود هر کس هر نظری دارد پیشنهاد کند برود بکمیسیون از اینکه هی بیستیم حرف بزنیم چه نتیجه گرفته میشود مردم ما را خسته کرده اند عوض حرف هر کس پیشنهادی دارد بدهد برود بکمیسیون در آنجا هم مذاکره و اصلاح میشود میاید لایحه به مجلس یا رأی میدهند یا نمیدهند بنده استدعا میکنم که مذاکرات کافی شود .

جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است
طباطبائی - بنده مخالفم.

رئیس - رأی گرفته میشود بکفایت مذاکرات آقایان...
موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. پیشنهادات خوانده میشود.

(بشرح زیر خوانده شد)

پیشنهاد میکنم ماده يك بطریق زیر اصلاح شود

ماده ۱ - نظر باینکه اغلب معاملات پادشاه سابق بدون رضایت مالکین و از راه جبر بوده و بموجب مقررات قانون مدنی غصب شناخته میشود برای رسیدگی بشکایات و تعیین متصرف قبل از تصرف پادشاه سابق و دعاوی اشخاص نسبت باملاک و اموال غیر منقول که از طرف اعلیحضرت پادشاه سابق با اعلیحضرت همایون شاهنشاهی محمد رضا شاه پهلوی منتقل شده و بموجب فرمان ۳۰ شهریور ۱۳۲۰ بدو انتقال یافته است مقررات این قانون وضع و بشکایات مرقوم بالا بموجب این مقررات رسیدگی و قطع و فصل میشود بهجهانی -

پیشنهاد میکنم ماده اول این قسم اصلاح شود

نظر باینکه شاه سابق بقوه قهریه املاک و اراضی و باغات و مستغلات و مراعات و غیره را غصب نموده اند و باجبار و بالزام سند مالکیت صادر نموده اند مجلس شورای ملی اسناد مالکیتی که بنام ایشان صادر شده ملغی و بلا اثر مینماید - و احقاق حق ذوی الحقوق و مالکین و متصرفین سابق بر طبق مواد زیر رفتار میشود. مؤید احمدی.

ماده اول - کلیه معاملات اعلیحضرت پادشاه سابق راجع باعیان و منافع املاک و اراضی و اموال غیر منقوله از تاریخ ۱۳۰۰ تا ۳۰ شهریور ۱۳۲۰ اعم از آنکه اموال منبوره به ثبت رسیده یا جریان ثبتی آن خاتمه یافته یا از طریق دאوری یادادری بدست آمده باشد باطل است و این املاک در تصرف دولت باقی میماند و دعاوی راجعه بآنها طبق مواد زیر رسیدگی و قطع و فصل میگردد. ابراهیم سمعی

پیشنهاد میکنم ماده اول این نوع تنظیم شود.

ماده اول - کلیه اوراق مالکیتی که بنام شاه سابق از ادارات

داد گستری تشکیل میشود بنده میخواستم بیرسم این هیئت از مأمورین دولت یا از اشخاص آزاد؟ اگر از مأمورین دولت است که گمان میکنم نظر دولت هم این است که از مأمورین قضائی باشد یا اداری. تا این حد درات نمیتواند با انتظارات مردم و با افکار عمومی موافقت کند که لااقل این بار از دوش اشخاصی که مال خودشان را پس میخواهند برداشته شود؟ و اینهارا اگر قمار گردش اداری نکند؟ بنا بر این خوبست موافقت بفرمائید که این سه نفر این اشخاص این کسانی که انتخاب میشوند از مأمورین دولت نباشند. از اشخاص آزاد انتخاب کنید که مطلقاً مأمور دولت نباشند مثلاً ملاحظه بفرمائید هیئت منصفه که انتخاب میشوند يك هیئتی است ملی و از اشخاص آزاد که هر وقت از طرف دادگاه دعوت میشوند حاضر میشوند حقوق هم نمیگیرند کار هم نمیکنند بنده خواستم نظر دولت را در این خصوص بیرسم و حالی شده باشم و از آقای وزیر داد گستری هم تعنا میکنم موافقت کنند باینکه این سه نفر که معین میشوند از اشخاص آزاد باشند و مثل هیئت منصفه انتخاب شوند و طوری شود اشخاصی که بعد از این همه مدت و بعد از این همه معطلی و این همه انتظار و این همه تحمل رنج و زحمت می آیند و حقوق خردشان را می خواهند پس بگیرند گرفتار ادارات و آن بیج و خمه های اداری و قضائی بشوند. این را از نظر انتقاد عرض نمی کنم شاید آقایان این را تصدیق بفرمائید که وقتی قضاوت شد ممکن است جریان طول بکشد تجدید جلسه شود و هزار ترتیب پیش میاید از این جلسه بان جلسه کنار معوق بماند. ملاحظه بفرمائید آقایان الان جلسه سوم با چهارم است که در این باب ما داریم صحبت می کنیم و فکر این را هم بفرمائید آقایان که ممکن است این قانون در ظرف دو هفته از مجلس بگذرد ولی تاباوتی که عرض کردم تهیه و نصب شده است بنده اینطور می بینم که لااقل برای ده پانزده بیست سال دیگر است (صحیح است)

وزیر داد گستری - متأسفانه ما قصد همکاری داریم و اظهار همکاری میکنیم رعایت همکاری را میخواهیم بکنیم

ولیکن عمل باین اظهار خودمان نمی کنیم اگر عمل باین عقیده می کردیم بنده تصور میکردم که کار خیلی سهل تر می شد. اگر با دیده دیگری می نگریستیم و حقیقت کار را میدیدیم آنوقت یقین داشتیم این مطالبی که در این جا گفته میشود مذاکره نمی شد البته بعضی ها صحبت های خوش آشنای می کنند که يك اشخاصی بشنوند و خوششان بیاید هم می شنوند و گوش هم می کنند و خوشحال هم میشوند شاید تشویق هم میکنند از کوینده ولی به بینیم این حرفها برای آن منظور اصلی که شنوندگان دارند چه تأثیری دارد مفید است یا خیر؟ اگر مفید است البته لازم است که ما رعایت کنیم اگر مفید نیست پنج دقیقه يك مطلبی را گفتن و مفید بگفتن همان مطلب شدن و بعد خارج شدن این مطلب بار کسی را بار نمی کند و درد کسی را هم دوا نمی کند نتیجه هم گرفته نمیشود. آقای طباطبائی می فرمایند که ما برای احوالپرسی هم يك اداره تشکیل میدهیم مثلش را هم با اداره املاک و اگذاری تطبیق فرمودند و متأسفانه این قدر هم تنزل نفرمودند که تاباوتش را هم آنطور بکشد هست بخوانند و جور دیگر خوانند و تعجب میکنند از اینکه چرا این اداره دائر شده است خوب بنده از آقای طباطبائی میپرسم که بهیچ چیزش ندمه قدرش ندهد با حیثش ندهد با بدانش بهیچ چیزش توجه نفرمودند میدانید این املاک چندین صد کادو متر است؟ میدانید که چند مردم مبتلی هستند؟ میدانید که چه قدر عایدات دارد؟ و این عایدات هم مال مردم است و مال مملکت است و نباید گذاشت حیث و میل شود (صحیح است) و نبایستی گذاشت از بین برود تا وقتی منظور خودتان حق مردم بمردم برسد؟ آیا مسخره می کنید تأسیس اداره را که نبایستی برای حفظ اموال این مردم بشود؟ ما نباید اشتباه کاری بکنیم آقایان. تصور نمی کنم این مطلب روا باشد. هر کسی روح انتظام دارد و با انتظام فکری عادت کرده میدانند که هر کاری را باید از راهش وارد شد حالا اگر اداراتی هست که زائد است این را نمیشود قاعده کلی قرار داد و در همه جا این موضوع مضائق ندارد بنده هم تصدیق دارم که خیلی ادارات است که

زائد است و بایستی حذف شود و حذفش هم می کنند ولی خیالی از ادارات هم هست که لازم است و این اداره هم یکی از آن ادارات است که باید باشد و باید تکمیلش هم کرد برای چه؟ برای اینکه این اداره املاک و اگذاری مأمور حفظ اموال ملت و مملکت است و الا این اموال دستخوش هرج و مرج خواهد شد و عایدانش هم نصیب کسانی خواهد شد که هیچ استحقاق آنرا ندارند. عرض کردم اگر روح انتظام در کارها باشد باید کار را موافق مصالح انجام داد و از راهی در آمد که واقعا به قصد رسیدن کربزی که زدند آمدند سر ماده دو فرمودند که این هیئت از کارمندان قضائی است یا اداری یا آزاد هستند، از مردم کوچه گرد است یا خانه نشین است کدام است؟ از کدام طبقه و چه نوع مهدیه هستند؟ متأسفانه تصور میکنم که از ماده دو بعد از آقای نماینده محترم توجه نرفته و بخوانند اگر توجه فرموده بودند این صحبتها نمی شد و مطالب زودتر حل می شد برای اینکه در ماده ۳ صریحا ذکر شده است که این هیئت از چه جور اشخاصی تشکیل و ترکیب میشود و بنده در جلسات قبل هم عرض کردم که ما بساط دادگاه و محکمه نمیخواهیم بگسترانیم و میخواهیم یک هیئت رسیدگی تشکیل بدهیم که بحاق مطلب توجه کند و موضوع را در نظر بگیرد و برود کار مردم را تمام کند و احقاق حق مردم را بکند و اینجا برای تسهیل کار تعمیم دادیم و گفتیم که بهتر است از کارمندان قضائی و اداری باشند. چون ما میگردیم پی اشخاصی که بتوانند با ششم احساس حقیقت و درک حق مطالب را درک کنند و حالا این از مأمورین اداری باشد یا قضائی فرقی نمی کند چون ما منظور گستردن بساط دادگاه را نداریم، فرقی نمی کند اشخاص خوب اداری هم باشند این منظور را می توانند کاملا انجام بدهند و ایفاء نمایند. البته ما سعی خواهیم کرد که بیشتر از کارمندان قضائی باشند و تصور می کنم این بهتر باشد برای اینکه اینها بیشتر آشنا هستند و بهتر میتوانند انجام بدهند و چون عده که برای این کار لازم است کم نیست و ما هم اشخاص آزموده زیاد نداریم و بلکه هیچ نداریم این است که خواسته ایم

دست ما باز باشد تا اینکه بتوانیم از اشخاص مجرب در هر کجا باشد استفاده کنیم اما اینکه آقا تذکر دادند خوبست از اشخاص آزاد باشد مانند هیئت منصفه این هم البته یک نظر حقوقی است که ایشان تازه اتخاذ فرمودند که در مسائل حقوقی هم هیئت منصفه در کار باشد و ممکن است گفت که پیشنهاد کنند بدهیم اگر این هم ما را بتواند بجائی برساند مورد نظر واقع شود و قبول شود بنده فقط می خواهم عرض کنم که بنده هیچ سخت کمائی در این قسمت ندارم البته هر چه مطابق منطق و عقل و عملی باشد و برای احقاق حق مردم مفید باشد قبول می کنیم و هر طوری در نظر اکثریت و مورد تصویب اکثریت مجلس باشد انجام میدهم. اما اینکه فرمودند این بساط ده پانزده سال طول می کشد این یک فرضی دارد که اگر ما بخوایم ده پانزده سال دنباله این صحبتها را ادامه بدهیم طولانی بشود و الا اگر ما امروز این صحبتها را خاتمه بدهیم در این جا بشما قول میدهم که خیلی زودتر از اینها این کار انجام شود.

رئیس - آقای ملک مدنی.

ملک مدنی - عرض کنم بنده عقیده دارم که هر چه زودتر سعی کنیم که این قانون از مجلس بگذرد و شروع شود با احقاق حق اشخاصی که در این محظور هستند ولی عرضی که بنده می خواهم بکنم خیلی باختصار است. بنده در کمیسیون هم این عرض را کردم و آقای وزیر دادگستری گفتیم که این اشخاصی که برای عضویت این هیئتها در نظر گرفته شده و انتخاب میشوند بایستی یک اشخاصی باشند که خیلی با صلاحیت باشند در درجه اول باید تقوی و درستکاری و امانت این اشخاص را در نظر بگیرند و اشخاصی که در بر و نده خدمت آنها چنانچه سوابق (و او بگفت) چیزهای نفتیشی و بازرسی پیدا شده است آنها را نباید در این کار وارد کنند زیرا مطلب بالذاته مهم است و قابل توجه است که باید قضات و اشخاصی انتخاب شوند برای اینکه کار که واقعا جز حق و عدالت و انصاف و رعایت حق و حقوق مردم چیز دیگری را در نظر نداشته باشند و نباید این اشخاص نه تحت تأثیر افکار

دوات واقع شوند و نه تحت تأثیر اظهارات متظلمین و بایستی این اشخاص به نشینند و حقیقت امر را در نظر بگیرند و اشخاص بیک و بی غرضی باشند که آن بیچاره که با او ظلم شده او بحق خودش برسد. همه میدانیم و لازم هم نیست این جا چیزی گفته شود منظور همه این است که احقاق حق بکنند با سرعت هم احقاق حق بکنند این نظر بنده بود که در کمیسیون هم عرض کردم حالا هم آقای وزیر دادگستری عرض میکنند بنظر بنده بهتر این است که اگر مجلس هم موافقت داشته باشد برای آسایش خاطر متظلمین اسامی کسانی را که برای این هیئتها در نظر میگیرند وزارت دادگستری بدهد بمجلس همانطور که ما سابقه هم در این کار داریم بطوریکه ما موقعی که دیوان محاسبات را انتخاب می کنیم مطابق قانون یک صورتی بمجلس می آورند و از روی آن صورت مجلس عدلرا انتخاب می کنند. حالا چرا من این عرض را در این جا می کنم برای این است که احتراز کنیم از اینکه مبدا اشخاصی انتخاب شوند که در اطراف آنها مطالبی در خارج گفته شود و وزارت دادگستری شناسائی درباره آنها نداشته باشد. بنده در پاکی و تقوای آقای وزیر دادگستری هیچ تردیدی ندارم و حسن نیت ایشان هم بر همه معلوم است ولی مطلب بالذاته مهم است که اگر آقایان موافقت داشته باشند پیشنهادی تقدیم میکنم که آن اشخاصی که برای اینکه در نظر گرفته شده اند صورتش را بمجلس بدهند و در کمیسیون مطرح شود که در واقع ما بفهمیم اینها کی هستند که میخواهند بنشینند و پس از بیست سال احقاق حق مردم بیچاره را بکنند و عملی بکنند که رضایت خدا و خلق و مجلس و همه را در واقع تأمین کرده باشند (صحیح است) این بود عرض بنده.

رئیس - آقای اعتبار.

اعتبار - بنده هم مخالف هستم با ماده. اجازه میفرمائید؟

رئیس - بلی. بفرمائید.

اعتبار - عرض میکنم موضوع این اقدامی که از طرف دولت شده و موضوع عمل بنظر بنده خیلی مهم است و هر

قدر در اطراف آن از طرف مجلس شورای ملی توجه بیشتری بکنند جای دوری نرفته است و چیزی هم از دست نداده ایم البته خاطر آقایان هست بنده از اشخاصی بودم که از همین اول که برنامه دولت در مجلس شورای ملی مطرح بود در اواخر دوره دوازدهم این عقیده را داشتم که این املاک باید بصاحبانش برگردد و لیکن طرفدار افراط هم نیستیم و معتقدم که بایستی این املاک برگردد بصاحبانش (صحیح است) و الا اگر بخواهند که با هو و جنجال حقیقه حقوق یک اشخاصی پایمال شود و در نتیجه یک اموالی را (امروز دیگر صحبت پادشاه پیش در بین نیست مال مملکت است مملکت هم ما هستیم) بخواهند با هو و جنجال یک کارهایی را بکنند بنده تصور نمیکنم هیچیک از آقایان طرفدار این وضعیت باشند. (صحیح است) بنده معتقدم این هیئتی که در ماده ۲ پیش بینی شده تمام اصل توجه باید در این قسمت بشود. این جا را اگر ما محکم کردیم و حقیقه یک اشخاصی که صد درصد طرف اعتماد مردم و طرف اعتماد جامعه باشند انتخاب کنیم و بکاریم بنده خیال میکنم تمام نگرانی هائی که ممکن باشد مرتفع میشود یعنی آن مردم میدانند که بحقشان میرسند و ما هم مطمئن هستیم که حقی زائل نمیشود از این جهت بنده عقیده داشتم که این لایحه وقتی که موزد تصدیق واقع شد اهمیت دارد ما نباید فکر این را بکنیم که صحبت همایش از مازندران و یک عده اهالی مازندران است صحبت از مازندران و مازندران آنها نیست میشود گفت بقدر مازندران کرمانشاه هست (صحیح است) خراسان هم هست (صحیح است) لرستان هم هست (صحیح است) همه این جاها هم همین حال را دارد تهران هم هست بالاخره ما باید یک تصمیمی بگیریم که نسبت به همه عادلانه باشد ما باید به بگذاریم کلاه دولت را بر دارند و نه باید طوری باشد که کلاه اشخاص برداشته شود (صحیح است) بنده فکر میکنم که اگر آقای وزیر دادگستری موافقت بفرمایند با این نظر و این مردمی را که برای اینکه میخواهند در نظر بگیرند اینها بمجلس شورای ملی پیشنهاد بکنند بهتر است اینرا بنظر بنده این معنی

که کوچکتر از آن لایحه که راجع بدیوان محاسبات است و عمل میکنند نیست یا که اشخاصی را در نظر بگیرند البته پیش از آن عده که لازم است مثلاً اگر دوازده نفر میخواهند انتخاب کنند سی و شش نفر را در نظر بگیرند و پیشنهاد کنند و مجلس آن چند نفری را که صلاحیت آنها مورد تصدیقش هست رأی بدهد و مجلس آنها را برای اینکه رسیدگی بآن صلاحیت بدهد و این کار این نتیجه را خواهد داشت که این اشخاص متکی هستند به مجلس شورای ملی و با رأی مجلس انتخاب شده اند و بالاخره تحت تأثیر دولت واقع نمیشوند (صحیح است) اینطور تصور می رود دیگر واقعا اگر این اشخاص در يك جانی وزیر دادگستری یا يك وزیر دیگری بخواهند يك رویه بآنها نشان بدهند و ممکن است آنها قبول نکنند و کار فلج بماند از آن طرف این فرض هم هست وقتی که این عده از مردم را مجلس شورای ملی انتخاب کرد و رأی داد دیگر نه تحت تأثیر دولت میروند و نه تحت تأثیر مردم واقع میشوند (صحیح است) و بالاخره آنها سر و کار پیدا میکنند با مجلس و بنظر بنده این مطلب را بطور صالح و صفا حل میکنند زیرا در يك ماده از این قانون هست که استیناف و تمیز هم برای این آراء قائل نشده اند و میشود گفت که تشخیص اینها قطعی است وقتی که يك پیش بینی اینطور هم در قانون شده آنوقت ما باید تمام مجاهدتی که داریم در انتخاب این اشخاص بکنیم و این اشخاص بایستی هم حقوق دولت را حفظ کنند و هم حقوق مردم را و بنده این نظر را دارم و در این زمینه آقای ملک مدنی هم پیشنهادی داده اند و بنده هم موافق هستم تا در کمیسیون روی این زمینه مطالعاتی بشود و يك عده را مجلس انتخاب و مأمور اصلاح این کار بکند و البته رویه رسیدگی اش هم مطابق این قانون است و این قانون هم بنظر بنده خیلی خوبست و تمام این مطالبی که گفته میشود انصاف باید داد که در این لایحه پیش بینی شده است و الا همینطور گفت که یا الله بدهید یا الله بدهید این نمیشود بالاخره آقا ما طرفدار دادن حق هستیم بصاحب حق ولی با حق و با انصاف و بایستی يك روح اغتشاش

در این امری که حقیقه هم مطرح فداش هستیم فراهم کنیم
رئیس - آقای انوار
انوار - بنده با اینکه خیلی میل دارم که موافقتی پیدا کنم با این پیشنهاد آقای اعتبار نتوانستم. چرا؟ حالا عرض میکنم. ما آقایان هیئت مقننه هستیم و بایستی در اجرائیات مداخله نکنیم اگر دولت طرف اعتمادمان است او باید با اجرائیات بپردازد ما هم نظارت می کنیم اگر دولت محل اعتماد و اطمینان ما نیست که استیضاح میکنیم و تشریف میبرند و دولتی میآید که مأمورین او طرف اعتماد ما باشد ولی ماده که دولت طرف اعتماد مجلس است وزیر عدلیه هم شما می گوئید معتقد مجلس است و طرف اعتماد ما است مأمور او طرف اعتماد نیست؟ پس خوبست سلب اعتماد از ایشان نکنید. این حرف را نفرمائید آقا بنده معتقد هستم بحق در قانون و تقسیماتی که قانون اساسی کرده است. قانون اساسی حق قانون گذاری نظارت و مواظبت و مراقبت در بودجه و تصویب آن و سؤال و استیضاح را از حقوق مجلس دانسته است و مجلس نباید بیاید و ده چهارده نفر را معین کند برای رسیدگی بیک کاری ده نفر را برای رسیدگی بکار دیگری شش نفر را هم برای امر دیگری يك نفر هم برای کمیسری فلان جا خوب دیگر دولت سبحانه و تعالی بالخیر دیگر کاری ندارد اگر این کار را بکنیم من از خدا می خواهم ولی این نمیشود و تصدیق می فرمائید آقای اعتبار با اینکه من با حضرت تعالی در يك فراکسیون هستم اعتماد هم بشما دارم از ادات هم دارم و امیدوارم تا زنده هم هستم دست از این اعتماد برندارم اما این نمیشود (خنده نمایندگان) ولی خواستم يك عرضی بکنم با آقای وزیر دادگستری بچشم با این موضوع موافقم که املاک مردم مسترد شود ولی يك انتشاراتی هم پیدا کرده است نسبت بآن کسی که شما می خواهید معین نمائید یا شما معین کرده اید این شخص طرف اعتماد نیست
اعتبار - پس چرا در این امر که مربوط به دولت است مداخله می کنید؟ (خنده نمایندگان)
انوار - عرض کردم راجع بیک شخصی است اسمش را

نمیبرم شما آقای وزیر دادگستری آدم دقیق و مطلعی هستید و مطالعه می کنید با فکر مجلس هم توجه داشته و دارید ما هم بشما هم عقیده هستیم که کار مردم را باید اصلاح کرد و احقاق حق مردم هم باید بشود ولی يك قدری پیاده شوید تا با هم راه برویم ما هم يك روزی آخر عضو شما بودیم... (خنده نمایندگان)

وزیر دادگستری - شما خیلی تند تشریف میبرید... (خنده نمایندگان)

انوار - پس راجع باو بنده مخالف هستم هیچ هم نباید مداخله کرد و باید وزیر هم دستش باز باشد در تعیین مأمورین خودش و ما هم کاملا باید در نظر داشته باشیم سؤال نکنیم استیضاح کنیم که کارش را بکند ولی ما نباید کاری بکنیم که فوراً کردن ما بیندازند که آقا من نمیتوانم مأمور را تحت مسئولیت خود قرار دهم این ممکن نیست این یکی یکی دیگر اینکه اگر در نظر مجلس باشد شما خیال می کنید آقا که این دوره بیست ساله برای کسی امان و عقیده باقی گذاشته اند؟ شما با د زحمت بکشید تا اینکه يك کسی مثل بیست سال قبل پیدا کنید که دارای ایمان و عقیده باشد باید بقدری زحمت و رنج و خون دل بخوریم و تأسیسات معارفی مان را درست کنیم و تبلیغات مسلمانی و اخلاقی در رادیو بکنیم که دومیته مردم را از این بدبختی که بیست سال گرفتارشان کردند بر گردانیم از این روز سیاهی که سابقین برای اینها پیش آوردند بر گردند (صحیح است) بدبینید ملکات را بچه روز سیاهی دچار کردند؟ آقایان من میمیرم خواهید دید که در این بیست سال چه روزهای سیاهی برای ما درست کردند تمام دین و ایمان و عرض و ناموس ما را بردند...
سمعی - اینطور نیست اشخاص با ایمان ثابت و باقی ماندند...

یمن اسفندیاری - اینطور نیست آقا

انوار - بنده که اینطور عقیده دارم امیدوارم که اینطور نباشد. حالا اینجا میگوئید آقا سید یعقوب حرف زد و من هم با او مخالفت کردم که اینطور نیست... (خنده)

نمایندگان) بهر حال پیشنهادی که بنده دارم در ماده این است که عوض عبارت تصفیه امور املاک و اگذاری نوشته شود و استرداد املاک مغضوبه بصاحبانش. که زهدند و بردند این است پیشنهاد من. (خنده نمایندگان)

وزیر دادگستری - راجع باین فرمایشات کم کم خوشبختانه دارد اسباب امیدواری حاصل میشود. راجع به پیشنهاد آقای اعتبار بنده نمیخواهم مخالفتی بکنم زیرا در کمیسیون رسیدگی و بحث میشود ولی يك مطلب را باید عرض کنم که اشتباه موضوعی است و آن این است که قیاس کردند این هیئت رسیدگی را با رسیدگی دیوان محاسبات و این بنظر بنده جایز نیست آنجا مجلس شورای ملی اعمال حقی را میکند که مطابق قانون باو واگذار شده است و از خصائص مجلس شورای ملی است اما این جا دخالت در کار قوه قضائیه است بنظر بنده. با این حال می آید این پیشنهاد بکمیسیون و در آنجا رسیدگی میشود. اما آقای انوار که بنده پیاده تر از ایشان هستم ایشان تند هستند و سها تر هستند گوش هم نمیدهند. آقای انوار توجه بفرمائید (انوار - بلی - بفرمائید) عرض کردم بنده پیاده تر از سر کار هستم زیرا خیلی تند تندی تشریف میبرید و الا بنده اگر حرف حسابی باشد رفیق راه هستم و گوش میدهم. از جمله مطالبتان این است که الا آن فرمودید اشخاص را که معین کرده اید چطور چطور... بنده خدا شاهد است که هنوز کسی را در نظر نگرفته ام و معین نگردم بلی بنده گفتم يك صورتی تنظیم کنند از يك عده اشخاص زیادی چه در دادگستری و چه وزارتخانه های دیگر کسانی که صلاحیت داشته باشند آنطوری که در اینجا آقایان اظهار داشتند و اعتقاد داشتند این اشخاص را بگماریم ولی هنوز بنده خودم آن لیست را ندیده ام و خودم مراجعه نکردم ام پس بطریق اولی نتوانستم کسرا معین کنم و آن چیزی را که شنیده ام خارج از حقیقت است و چون خالی از حقیقت است تمنا نمیکنم آقایان اجازه بفرمائید آن ایمانی را که در نظر دارند محکم شود زمینه اش فراهم شود.

رئیس - پیشنهادات خوانده میشود - پیشنهاد آقای بهبهانی .
 پیشنهاد مینمایم ماده دو بطریق زیر اصلاح شود :
 ماده ۲ - وزارت دادگستری اختیار داده میشود برای رسیدگی بدوی باین دعاوی و استرداد حقوق صاحبان املاک یا چند هیئت هر يك مرکب از سه نفر بنام هیئت رسیدگی و تصفیه امور املاک و اگذاری تشکیل دهند .
 پیشنهاد آقایان طوسی و سمعی
 پیشنهاد میکنم به آخر تبصره ماده دوم اضافه شود . به هیئت های سیار در هر محل یک نفر معتمد محلی اضافه میشود .
 پیشنهاد آقای ملک مدنی
 تبصره بماده ۲ پیشنهاد مینمایم : اسامی اشخاصی که برای دادگاهها در نظر گرفته میشود صورت آنها را بمجلس وزارت دادگستری تقدیم مینمایم .
 پیشنهاد آقای انوار
 پیشنهاد میکنم در ماده ۲ عوض عبارت (تصفیه امور املاک و اگذاری) نوشته شود (و استرداد املاک مغضوبه بصاحبانش)
 رئیس - ماده سوم خوانده میشود :
 ماده ۳ - برای هر يك از این هیئت ها رئیس و دو نفر ...
 کارمند اصلی و بقدر احتیاج کارمندان جانشین به پیشنهاد وزارت دادگستری از طرف هیئت وزیران بین کارمندان عالی رتبه قضائی و کارمندان اداری دولت که بصیر باینگونه امور و مطلع از قوانین باشند انتخاب میشود .
 رئیس شعبه اول سمت ریاست کل این هیئت را خواهد داشت
 رئیس - آقای انوار .
 انوار - این جا خواستم از آقای وزیر دادگستری سؤال کنم این هیئت که مرکب میشود از آقایانی که رتبه قضائی دارند اولاً بفرمائید که رتبه قضائی را که در نظر گرفته اید چه رتبه ایست برای خاطر این که رتبه قضائی از يك است تا نه (بعضی از نمایندگان - تا یازده) ثانیاً این کارمندان ادارات دولتی که سابقه دارند تصور میشود که غیر قضائی هستند اگر

مستخدمین اداری هستند آنها را با همان رتبه اداریشان در نظر میگیرند یا بارتبه قضائی ؟ غرض بنده این است که در موقع عمل اشکالی تولید نشود که بگویند مستخدم اداری کارقضائی نباید بکنند .
 وزیر دادگستری - از عرایضی که بنده راجع بداین هیئت ها عرض کردم گمان میکنم واضح شد که این هیئت ها چه صفتی را دارند آن روز عرض کردم که مادادگاه و محکمه نمیخواهیم معلوم کنیم يك هیئتی را تشکیل میدهیم که بهتر بتوانند رسیدگی کنند باین جهت هم در نظر گرفته شد که تعمیم بدیهیم عضویت این هیئت ها را به کارمندان قضائی و اداری برای این که اشخاص بهتر و بقدر کافی بتوانیم فراهم کنیم برای این کار تصور میکنم آقایان هم تصویب خواهند فرمود و این که فرمودند رتبه آنها چیست اینجا تعیین رتبه هیچ ضرورت ندارد ممکن است رتبه يك هم باشد رتبه یازده هم باشد تعیین رتبه اعم از اداری یا قضائی احتیاج ندارد بفرآخور حال کار معلوم میشود البته رئیس هیئت تجدید نظر را در این کار باید شخص وزیر تر و مهمتری معین کنیم ولی فلان عضو که برای رسیدگی میفرستیم البته آن رتبه را ندارد و فقط در نظر داریم آن شخصی که انتخاب میشود برای اینکارها واجد آن صفاتی باشد که برای این کار لازم است و آقایان در نظر دارند و الا اهمیتی ندارد که رتبه اش چه باشد این قسمت در نظر گرفته نشد . يك چیزی که این جا در نظر گرفته شد و تأمین آن منظور آقایان اعتبار و ملک مدنی را مینماید و بهمین نظر هم بنده این جا گذاشتم این است که برای این که بهتر و بیشتر دقت شده باشد و کمتر صحبت هایی که متأسفانه در بعضی مواقع در آن صحبت ها کم لطفی میشود شده باشد تصویب و تعیین اشخاص را بعهده هیئت وزیران گذاشته ایم که ماعده لازم را پیشنهاد میکنیم به هیئت وزیران و هیئت وزیران عده لازم را از بین آنها اشخاصی که اصلح باشند انتخاب میکنند تا اینکه منظور اصلی همه که تأمین کیفیت اشخاص باشد برای احقاق حق مردم بهتر شده باشد .
 رئیس - ماده چهارم خوانده میشود .

ماده ۴ - وزارت دادگستری بقدر احتیاج کارمندان دفتری و مأمورین برای این هیئت ها معین خواهد نمود .
 رئیس - اعتراضی نیست . ماده ۵ خوانده میشود :
 ماده ۵ - وزارت دارائی نمایندگان معین خواهد کرد که در موقع رسیدگی باین شکایات حاضر شده توضیحات لازمه را در مقابل دعاوی اشخاص بدهند .
 رئیس - آقای دکتر سنگ .
 دکتر سنگ - بنده خواستم عرض کنم با بودن ماده ۱۱ در این لایحه بودن ماده ۵ چه ضرورت دارد . در کمیسیون ها که اقتضای حضور داشتیم تذکر دادم . در ماده ۱۱ نوشته است (این را که میخواهم برای این است که میخواهم دلیل بیاورم که این ماده ۵ لازم نیست) ماده ۱۱ هیئت رسیدگی میتواند از دادگاهها و ادارات مربوطه و مأمورین وزارتخانه ها و بنسگاههای دولتی و ملی توضیحات لازمه را بخواهد و به پرونده های وابسته مراجعه کند و در صورتیکه تحقیقی از اشخاص و یا از وضعیت ملک لازم باشد بعمل آورد دادگاهها و ادارات و مأمورین و بنسگاههای مذکور مکلفند الی آخر . با بودن این ماده ۱۱ در این لایحه بنده معتقد هستم اگر صلاح میدانند این ماده ۵ حذف شود برای اینکه وقتی مطابق ماده ۱۱ این هیئت میتوانند از هر جا ، از هر وزارتخانه و هر بنسگاه حتی از متمدین محل و از هر جایی که خودش صلاح بداند يك نماینده بخواهد با این حال تصور میکنم این ماده ضروری باشد .
 وزیر دادگستری - این هیئت ها برای رسیدگی است و رسیدگی هم برای احقاق حق است برای رسیدگی و احقاق حق هم بایستی از اشخاص با اطلاع و اشخاص طرف اطمینان که مطلع هستند در این امور حاضر باشند و اطلاعات لازمه از آنها خواسته شود و این اموال هم جزو اموال دولت است و مطابق اصول کلی در کارهایی که مربوط بدارائی و مالیه این ملت است باید از اطلاعاتی را که آن اداره مربوطه که اداره دارائی باشد دارد خواست که او بدهد و در واقع باید همیشه آن اداره مراقب باشد که حقی از دولت و ملت و مملکت از

دست نرود تصور بفرمائید اگر بنده بیایم خودم را متصرف قلمداد کنم در يك ملك خالصه که متعلق بدوات است این بهتر نیست که نماینده دولت حاضر باشد و اگر مطالبی دارد اظهار کند و رسیدگی شود ؟ موضوع ماده ۱۱ غیر از این است در آنجا اجازه داده میشود که اگر سوابقی لازم دارند مراجعه کنند ولی اینجا بر حسب وظیفه باید نماینده وزارت دارائی باشد ممکن است هیئت رسیدگی متوجه بشود بمطالب ولی وزارت دارائی هم باید تکلیف خودش را ادا کند و بر حسب تکلیف نماینده خودش را باید بفرستد و اینهم يك چیزی نیست که موجب نگرانی باشد و در رأی ابدأ دخالتی ندارد و اطلاعاتی که لازم است مطابق پرونده هایی که در وزارت دارائی هست میدهد و آن هیئت هم رسیدگی میکند اگر دید مطالبی که ذکر میشود صحیح است در نظر میگیرد و اگر هم دید صحیح نیست رد میکند (صحیح است) .
 رئیس - آقای انوار .
 انوار - در کمیسیون راجع به این ماده ۵ مذاکرات مفصل شد و تذکراتی بعضی از آقایان دادند که نماینده وزارت مالیه مخصوصاً در يك جاهایی که مورد توجه او هست اشکال تراشی خیلی زیادی برای مردم میکنند بنده نظرم این است که تفاق بین وزارت دارائی و وزارت دادگستری ایجاد شود و در جایی که يك اصطلاحی پیدا میشود تکلیف معلوم باشد از این جهت و از این نقطه نظر گفتیم که این ماده اصلاً لازم نیست چرا ؟ برای اینکه پرونده این املاک تمام معلوم است و مطابق همان پرونده ها رسیدگی میکنند . آقای حمزه تاش بخیرالشان که ما مأمور هستیم برای مازندران کار کنیم نه ما برای تمام مملکت داریم کار میکنیم و این ظلم و تعدی بعهده مملکت شده است چرا آنها بخودتان می چسبایند مگر در خراسان نیست ؟ در گیلان نیست ؟ در استرآباد نیست ؟ در کرمانشاه نیست ؟ در طهران نیست ؟ در همه جا هست نظر ما این است که همه جا اصلاح شود این ماده با این دوسیه هایی که همه مرتب است مورد ندارد .
 آقای مؤید احمدی صحبت کردند که دفاتر این املاک

همه مرتب است و جای شبهه نیست بنابراین هیچ احتیاج ندارد این اولاً (مطابق عقیده مان و امیدوار هستیم که این عقیده مان پیش برود) ماده اول را دولت جدید کرده است که اینها نیکه معین میشود و تغییر از مأمورین قضائی هم باشند نمایندگان مالیه فقط و فقط اسباب اشکال تراشی برای مردم فراهم میکنند و غیر از این که این کارها را معطل کنند چیز دیگری نیست که یا اشخاصی که تقاضای احقاق حق میکنند یا محکوم شوند یا اینکه بگویند مالز خیر این کار گذشتیم از برای این اشکال تراشها پس نظر باینکه نتیجه ندارد و باک مخارج فوق العاده هم برای یک عده مالیه چی میکنیم و این مالیه چیها آنقدر اشکال تراشی میکنند که اسباب بطول کار و نرسیدن مردم به مقصودشان میشوند اگر دولت منظوری ندارد اینها را این مالیه چیها را چرا معین میکنند این ماده های جزئی را که این جا میکنند دیگر وزارت دارائی را مداخله ندهید اینکار با وزارت دارائی چه کار دارد این جا یک اموالی است مطابق ماده اول غصب است و باید بصاحبانش داده شود مالیه چکاره است این است که بنده پیشنهاد کردم این ماده حذف شود.

رئیس - آقای دکتر جوان .

دکتر جوان - چون در این ماده پنج یک موضوع مهم اصولی است که بنده لازم میدانم عرض بکنم البته در اطراف پیشنهادی که داده بودم صحبت نمی کنم چون می رود بکمسیون ولی لازم میدانم که یک تذکری بدهم این جا جناب آقای وزیر داد گستری می فرمایند این محکمه نیست بعقیده بنده اینطور نیست حالا اسمش را عوض کرده اند و هیئت گذاشته اند این را از محکمه بودن خارج نمی کند آیا این هیئت بیک اختلافاتی رسیدگی میکنند یا نه ؟ حرفهای طرفین استدلال طرفین دعاوی مردم را می رسد یا می رسد ؟ گوش میدهند یا نمیدهند آیا در مورد تصرف اگر مورد تصرف اگر مورد اختلاف باشد رسیدگی بعمل می آورد یا نه ؟ متصرف را تشخیص میدهند یا نمیدهند ؟ بعد از تشخیص حکم میدهند یا نمیدهند ؟ بعد از آنهم که تمام این جریانات بعمل آمد میفرمائید تجدید نظر هم دارد و در آن تجدید نظر هم رسیدگی میشود و حکم قطعی اجرا

اشکال است با این وضعیت که این جا نوشته شده است که فقط نمایندگانی را وزارت دارائی معین خواهد کرد و بنده تصور میکنم که این قسمت یکی از مهمترین قسمتهای این قانون است و بیشتر وجود همین ها اسباب اشکال خواهد شد بنده مقصودم این است باز هم تکرار میکنم که نمایندگان مدعیان هم حاضر باشند و مقصودم این است که اگر قبول شود که مدعیان کتباً تقاضایشان را داده اند محکمه هم اختیار ندارد که مدعیان را محضرش حاضر باشند یعنی اگر بخواهد و لازم بداند آنها را احضار میکند ولی علی الاصل آنها یا نمایندگانشان حاضر نخواهد بود پس بهتر این است اصل تساوی را رعایت کنیم که وزارت دارائی هم خودش جواب بدهد و هیئت ها بنشینند و خودشان حل کنند و خودشان رأی بدهند یا همانطور که در ماده ۱۲ نوشته شده است اگر هیئت لازم دیدم مدعی را احضار میکند اگر اینطور است نمایندگانی را هم اگر لازم دید احضار کند تا اصل تساوی محفوظ و مرعی باشد یا اصولاً هر دو حاضر باشند در نزد محکمه یا هیئت .

وزیر داد گستری - اولاً راجع باین هیئت هایی که بنده عرض کردم این هیئت ها محکمه ایست برای این بود که سوء تفهم نشود که موافق جریان آئین دادرسی مدنی است و باین عنوان و با آن تشریفات باید رسیدگی شود و الا مسلم است مادر همه جا گفته ایم که این هیئت ها رسیدگی کنند تحقیقات می کنند و حکم هم میدهند . اطلاعات جمع آوری می کنند و از طرفین هم در صورت لزوم سئوالاتی می کنند و پس از اینکه حکم دادند بموقع اجرا هم گذارده میشود و در این حدود البته محکمه است ولی از حیث اینکه آن تشریفات آئین دادرسی مدنی و آن جریانات بعمل نمی آید خیر این جور نیست این یک هیئت مخصوصی است که این جور کارها را می کند برای اینکه تسهیل شود کارها اما اشتباهی که برای نماینده محترم روی داده است این است که فرض کرده اند این جا سلب حقی از کسی شده است یعنی از صاحبان املاک که نماینده بفرستند در صورتیکه اینطور نیست شاید نسخه قدیمی در نزد ایشان بوده است این ماده که مطرح است

اینطور نیست ماده اینطور است وزارت دارائی نمایندگانی معین خواهد کرد که در موقع رسیدگی باین شکایات حاضر شده توضیحات لازم را در مقابل دعاوی اشخاص بدهند . بنابراین مذاکراتی که در کمیسیون شد و اصلاح شد برای اینکه مطلب روشن تر باشد و راه اشکال تراشی باز نشده باشد فقط برای توضیحات نمایندگان دارائی می آیند آنجا . اما راجع باینکه طرف باید حاضر باشد در هیچ جای این لایحه سلب حقی از کسی نشده است . . .

دکتر جوان - ماده ۱۲ که فقط در مورد لزوم می تواند احضار کند . . .

وزیر داد گستری - ماده دوازده شاید منظور آن لایحه قبلی است ماده ۱۲ چه میگوید : هیئت رسیدگی می تواند شخص شاکی یا نماینده او را برای توضیحات و رسیدگی احضار کند و همچنین می تواند اشخاص دیگری را هم برای توضیح بخواهد و بوسائل لازم و مقتضی تحقیقات محلی بعمل آورد . بنده در این ماده کلمه فقط را که ایشان می فرمایند ندیدم . خودش هم می تواند حاضر شود مامی ندارد سلب حقی هم نشده است (صحیح است) بنده مکرر عرض کردم هیئت ها میروند اشخاص خودشان میروند مستقیماً و بلاواسطه مطالبشان را در هیئت رسیدگی اظهار می دارند هیئت هم رسیدگی می کند و اطلاعاتی که آنها میدهند در نظر میگیرد این جا دخالت طرف در رسیدگی نیست این جا حضور است و برای ادای توضیحات شاکی هم یا خودش می آید و یا اینکه نمایندگانی را که لازم میدانند میفرستد و ماده ۱۲ کلمه فقط هم ندارد بلکه منظور این است که ماده ۱۲ راه را برای هیئت باز کرده باشد که او هم بتواند در مواقع مقتضی اشخاصی را بخواهد و در هر حال طرفین همیشه می توانند حاضر باشند یعنی طرف (مدعی) که هست مسلماً و این که نماینده مالیه هم گفته ایم باشد برای این است که توضیحاتی که لازم باشد در مقابل اظهارات او بدهد ماده ۱۲ هم برای این است که هیئت هر وقت لازم دید می تواند اشخاص را بخواهد و توضیحاتی بطلبد (صحیح است) حالا پیشنهادی هم که آقایان دارند می آید و در کمیسیون مذاکره میشود

باشند که یا قبل از دستور و یا بعد از دستور می خواهند بگویند و با این ترتیب مجالی برای آقایان باقی نماند که حرفهایشان را بزنند بنابراین بنده میخواستم استند کنم و پیشنهاد کنم اگر قبول بفرمایند يك روز را در هفت اختصاص بدهند باین مسائل و به هیئت دولت هم تذکر بدهند که حاضر شوند برای شنیدن بیانات آقایان نمایندگان و دیگر در هر جلسه دستور را هم معطل نگذاریم مطالب هر گفته شود.

رئیس - آقای مؤید احمدی از آقای وزیر داد گسترش سوالی داشتید بفرمائید.

مؤید احمدی - چون حالا آقایان خسته شده اند و مجلس هم بیست و نهم جلسه را هم پیشنهاد کرده اند بماند اول جلسه بعد عرض میکنم.

رئیس - بسیار خوب اگر تصویب میفرمائید جلسه را ختم کنیم (صحیح است) جلسه آئینه روز یکشنبه ۱۹ بهمن ماه سه ساعت بظهور مانده دستور لایحه املاک (مجلس نیمساعت بعد از ظهر ختم شد) رئیس مجلس شورای ملی - حسن اسفندیاری

رئیس - پیشنهادات خوانده میشود.

پیشنهاد آقای بهبهلی.

پیشنهاد میکنم ماده ۵ بترتیب زیر اصلاح شود:

ماده ۵ - وزارت دارائی نمایندگان گامی معین خواهد کرد که در موقع رسیدگی بشکایات، در هیئت های رسیدگی حاضر شده در صورت لزوم منحصرأ در چگونگی وضعیت املاک و عمران و مخارج آنها توضیح لازم با اسناد مثبت بدهد.

پیشنهاد آقای انوار:

پیشنهاد میکنم ماده ۵ حذف شود.

پیشنهاد آقایان دکتر سنگک و پالیزی:

پیشنهاد مینمائیم ماده ۵ حذف شود.

[۴ - موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه] جمعی از نمایندگان - ختم جلسه.

رئیس - اجازه میفرمائید جلسه را ختم کنیم.

طوسی - اجازه میفرمائید بنده عرضی دارم.

رئیس - بفرمائید.

طوسی - بطوریکه دیده میشود يك عده از آقایان

نمایندگان محترم هستند که ممکن است فرمایشانی داشته